

20006

T.C
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI

TURİZMİN COĞRAFYA VE COĞRAFYA
ÖĞRETİMİNDEKİ YERİ
(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

TEZ DANIŞMANI
Prof.Dr.Cemalettin ŞAHİN

HAZIRLAYAN
Muammer ALDAG

ANKARA 1992

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

İ Ç İ N D E K İ L E R

	<u>Sayfa</u>
ÖNSÖZ	I
GİRİŞ	III

I.BÖLÜM

TURİZM VE TURİZM COĞRAFYASI NEDİR?

A- Turizm Nedir?	1
1. Tanımlar ve Turizm ile ilgili Kavramlar.....	1
2. Turizm Çeşitleri ve Şekilleri.....	7
3. Turizmin Ülke Ekonomileri Üzerindeki Etkileri..	15
B- Turizm Coğrafyası Nedir?.....	24
1. Turizm Coğrafyasının Esasları ve Prensipleri...	24
2. Turizm Coğrafyasının Coğrafya İçindeki Yeri....	27

II. BÖLÜM

TURİZM ÖĞRETİMİ VE EĞİTİMİ

A- Eğitim Öğretim Kavramları, Turizm Öğretimi.....	33
B- Turizm Öğretiminin Amaçları.....	35
C- Türkiye’de Turizm Eğitimi.....	39
a-Turizm Eğitiminin Tarihçesi.....	39
b-Turizm Eğitiminin Bugünkü Durumu.....	40
c-Yaygın Eğitimde Turizm.....	41
d-Örgün Eğitimde Turizm Eğitimi.....	43
D- Turizm Eğitimi.....	49

III. BÖLÜM

TURİZMİN COĞRAFYA ÖĞRETİMİNDEKİ YERİ

A- Turizmin Doğal Çevre Elemanları ile İlişkisi.....	52
B- Turizmin Kültür Kalıntıları ile İlgisi.....	65
C- Turizmin Kültür Değerleri ile İlgisi.....	67
Sonuç.....	69
BİBLİYOGRAFYA.....	70

ÖNSÖZ

I

Günümüzde dünya hızla globalleşmeye doğru giderken, ülke ekonomileri üzerinde turizmin önemi de o denli artmaktadır. Turizm faaliyetlerinin ülke ekonomileri üzerindeki müsbet etkileri tartışılmaz ölçüde büyüktür.

Turizm olayı bir mekanda cereyan eder. Bu mekanın sahip bulunduğu fiziki ve beşeri değerler coğrafyanın konusudur.

Bu coğrafi mekanların sahip bulundukları çekici özellikler (tarihi, kültürel, fiziki, beşeri vs.) insan topluluklarını farklı nedenlerle kendilerine çekmektedir. Kimi insanlar dinlenmek, eğlenmek, piknik ve kamp yapmak, kimileri ise bilimsel bir araştırma ya da avcılık ve spor yapmak maksadıyla buralara gitmektedir. Bu sebeple de turizm olgusunu meydana getirmektedirler.

Turizmin coğrafya ve coğrafya eğitimindeki yeri konulu bu çalışmamızda, turizm olayının coğrafya içindeki yeri ile coğrafya öğretimindeki yerini incelemeye çalıştık. Bu incelememiz esnasında, ülkemizin sahip bulunduğu turizm potansiyeli ile insanımızın sahip olduğu turizm bilincini ortaya koymaya çalıştık. Bu vesileyle de ülkemizde yapılan turizm eğitimini ve bu eğitimin boyutlarını tesbit etmeye çalıştık.

II

Mükemmellik iddiasında olmadığımız bu çalışmamızla kültür hayatımıza katkıda bulunmaya çalıştık. Kusurlarımızın olması kaçınılmazdır. Zamanın sınırlı olması ve konunun genişliği itibarı ile hatalarımızın hoş görülmesi temennimizdir. Bu vesile ile destek ve yardımlarını gördüğüm değerli kişi ve hocalarıma, danışmanım saygıdeğer insan, değerli hoca Prof. Dr. Cemalettin ŞAHİN' e teşekkür ederim.

Muammer ALDAĞ

III

GİRİŞ

Bu çalışmanın amacı turizmin coğrafya ve coğrafya öğretimindeki yerini ortaya koymaktır. Çünkü coğrafya olmadan turizm faaliyeti de hiç bir zaman düşünülemez. Coğrafya insan ile yer arasındaki ilişkileri dağılış nedensellik ve izah prensibine göre ortaya koymayı kendisine amaç edinmiştir. Durum böyle olunca insan ile üzerinde yaşadığı litosfer, yani başındaki hidrosfer ve bu iki küreyi çepeçevre kuşatan atmosfer de meydana gelen olaylar ve özellikler birinci derece de coğrafyanın konusunu teşkil etmektedir. Fiziki coğrafyanın konusunu bu üç kürede meydana gelen doğal olayların ve özelliklerin incelenmesidir. İnsan bu ortamda yaşadığına göre bu doğal ortamın kendisine sunmuş olduğu kaynaklardan faydalanmasını medeniyetin gelişmesine paralel olarak bilmiş, dolayısıyla de beşeri ve ekonomik coğrafyayı oluşturmuştur.

İnsanoğlu bu doğal ortamda yaşayabilmek ve hayatını idame ettirebilmek için, ilk etapta yerleşim birimlerini tabiat şartlarının müsadese ölçüsünde kurmuştur. Dolayısıyla burada karşımıza bir yerleşme coğrafyası (İskan Çağı) kavramının çıktığını görmekteyiz. Çünkü insanoğlu yeryüzüne çıktıktan itibaren zamanımıza kadar mevcudiyetini sürdürmüş ve bazı topluluklar tarih sahnesinden çekilseler bile bıraktıkları eserlerle (Antik şehirler, kültürel değerler, folklorik değerler v.s.) varlıklarını kanıtlayabilmişlerdir.

IV

Bu insanlar, barınmalarının yanı sıra hayatlarını idame ettirebilmek için, bir takım ekonomik faaliyetlerle de uğraşmışlardır. Dolayısıyla beşeri coğrafyaya bağlı olarak ekonomik coğrafya kavramının meydana getirmişlerdir. Ekonomik coğrafya konuları ise bilindiği üzere ziraat, madencilik, ormancılık, balıkçılık, endüstri, ticaret ve turizmdir. İşte görüldüğü gibi turizm coğrafyası insanoğlunun doğal ortamın bize sunmuş olduğu olayları ile beşeri ekonomik coğrafyanın oluşturduğu eser ve özelliklerden faydalanmak amacıyla gezmek, görmek, eğlenmek, beden ve ruh sağlığını geliştirmek maksadıyla meydana getirdiği bir iktisadi faaliyet dalıdır.

Yani insanoğlu, bir yandan doğal olaylar ve özelliklerden faydalanma çabası içerisinde olurken, öte yandan da bütçenin elverdiği imkanlar nisbetinde ekonomik faaliyetlere katılma mecburiyetinde olmuştur.

Bizim buradaki maksadımız, günümüzde fevkalade ekonomik önemi haiz turizmin coğrafya ve coğrafya öğretimindeki yerini tayinle, ülkemizde mevcut turizm potansiyeli ve turizm eğitim öğretiminin boyutlarını ortaya koymak, halkımızın hizmetine sunmaktır. Çünkü turizm potansiyeli bilinmeyen bir ülkenin, turizm faaliyetine katılması boşunadır. Herşeyden önce ülkemizde potansiyeli ortaya koymak temel amaç olmalıdır.

Maalesef Ülkemizde en fazla ihmal edilen konu da budur. Çünkü turist, hangi amaçla nereye, niçin gitmek istediğini bilmek ister. Bu hususun aydınlatılması Ülkemizin menfaatleridoğrultusunda büyük yararlar sağlayacaktır.

I. BÖLÜM

TURİZM VE TURİZM COĞRAFYASI NEDİR?

A- Turizm nedir?

1. Tanımlar ve turizmle ilgili kavramlar.

Turizm kelimesi, dilimize latince "Tornus" kökünden türetilerek geçmiştir. "Tornus" sözcüğü bir dönme hareketini ifade eder.

İngilizce "Tour" ve "Touring" kavramları bu sözcükten çıkmıştır. "Touring" kelimesi zevk için yapılan eğitsel ve kültürel özellikler gösteren geziler için kullanılır.

Türkçemizde kullanılan "Tornistan" kelimesi de aynı kökten gelmektedir. Bu kelime turizm ile alakalı olarak geri dönmek anlamında kullanılır.

Turizm kelimesinin kökünü oluşturan TUR sözcüğü; Akdeniz Turu, Trakya Turu, Ege Turu gibi anlatımlarda, gezmek, görmek dolaşmak, herhangi bir noktadan başlayarak tekrar aynı yere geri dönmek anlamında kullanılmaktadır.

Türkçemizde "Turizm"; dinlenmek, eğlenmek,görmek ve tanımak amacıyla yapılan gezi anlamına gelmektedir. Dolayısıyla, turizm olayının içinde, eğlenme ve dinlenme için yapılan seyahatler, sağlık sebepleri için yapılan seyahatler, inceleme-araştırma gibi bilimsel nitelikli olarak yapılan geziler, dini bakımdan kutsal sayılan yerlere yapılan

seyahatler, kongre veya bir toplantı nedeniyle toplu ya da bireysel olarak yapılan geziler, iş seyahatleri girer. İş arama ve sürekli yerleşme amacına yönelik seyahatler, öğrenim amacıyla uzun süreli konaklamalar ile sadece tedavi amacına yönelik olarak hastanelerdeki konaklamalar turizm faaliyetlerinden sayılmaz.

Bilim çevrelerinin turizme olan ilgileri XIX. yüzyılın sonuna doğru başlamıştır. 1884 yılında Avusturya'nın GRAZ şehrinde turizmle ilgili bir toplantı yapılmıştır. Turizmi 1905 yılında E. Guyer Freuler tarafından yapılan ilk tanımına göre turizm:

"Modern anlamda turizm; ticaret, edüstri ve küçük sanatların gelişmesi ve ulaştırmanın mükemmelleşmesi üzerine özellikle halkların ve toplumsal sınıfların daha çok kaynaşmasının sonucu olarak artan dinlenme, hava değişikliği ihtiyacı ve çevre güzelliğine uyanan eğilim, doğadan zevk almaya dayanan yakın zamanların bir olayıdır."

Bu tanımın yapılmasından günümüze kadar olan süreçte değişik turizm tanımları yapılmıştır.

Örneğin, Robert Glücksmann "Die Wissenschaftliche Behandlung des Fremdenverkehrs" isimli 1930'da yayınlanan makalesinde turizmi ;.... devamlı ikamet yerleri olmayan bir mahalle varma amacındaki insanların mesafe katedmeleridir." Şekinde tanımlamaktadır.

Berlindeki turizm araştırma enstitüsü direktörü olan Robert Glücksmann 1935 yılında sahip olduğu esas fikrinden hareketle yeni bir tanım getirmiştir. Bu tanımında turizm için ;..... bir yerde geçici konaklaması nedeniyle bulunan kişilerle, orada yaşayan insanlar arasındaki ilişkilerin toplamı...." demektedir.

Uluslararası turizm uzmanları birliğinin (AIEST Association International D" Experts Scientifiques du Tourisme) 1954 yılında İtalya'nın Palermo kentinde yaptığı toplantı da turizm için aşağıdaki şekilde bir tanım yapılmıştır:

"Turizm, yabancıların seyahat ve geçici veya devamlı asli kazanç elde etme faaliyet için, yerleşmeye dönüşmemek şartıyla konaklamalarından doğan ilişkilerin ve olayların bütünüdür."

Günümüzde ise turizm, turizm otoriteleri ve bilim adamlarınca "insanların, devamlı olarak yaşadıkları yerleri, çeşitli amaçlarla terkederek, seyahat ettikleri yerlerdeki turizm işletmelerinin üretmiş olduğu mal ve hizmetleri talep ederek, geçici konaklamalarından doğan olaylar ve ilişkiler bütünü şeklinde ifade edilmektedir."

Yukardaki tanıma göre turizm olayının içinde aşağıdaki özellikler turizmi daha belirgin hale getirmektedir.

a- İnsanların, seyahat ettikleri mekanlarda turizm işletmelerinin üretmiş oldukları turistik ürünleri satın almaları ve tüketici bir karakter sergilemeleri gerekir.

b- Seyahat eden kişi seyahatini serbest bir ortam içerisinde yapabilmeli, gideceği doğru seyahat aracını, konaklayabileceği yeri kendisi seçebilmeli ve gittiği yerde enaz (24) saat kalabilmelidir.

c- Yukardaki tanıma göre seyahatin turizm olayından sayılabilmesi için, insanlar devamlı olarak yaşadıkları yerleri geçici olarak terketmeli ve seyahatlerinin bitiminde aynı yere geri dönme amacını taşımalıdır.

d- Yapılan seyahatler dinlenmek, gezip görmek, eğlenmek, dost ve akrabaları ziyaret etmek, dini bakımdan kutsal sayılan yerleri ziyaret etmek, spor, sanat ve kültürel etkinliklere katılmak, kongre ve seminerlere iştirak etmek amacıyla yapılmalıdır.

e- Turizm sadece seyahat ve konaklamalardan oluşan bir faaliyet değildir. Seyahat eden insanlar gittiği yerdeki toplumun insanının gelenek ve göreneklerini tanıyabilmeli ve oradaki toplumla kaynaşarak, sonuçta turizmi sosyal bir olaya dönüştürebilmelidir.

Turizm Kavramları

1963 yılında Roma'da toplanan Birleşmiş Milletler Seyahat

ve Turizm konferansında "ziyaretçi ve turist" kavramları aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır.

Ziyaretçi: Bir Ülkeye gelen ve konaklama süresi 24 saati aşan veya 24 saatten az olan tüm kişilerdir.

Turist : Devamlı yaşadığı yerin dışında herhangi bir Ülkeyi 24 saatten az olmamak üzere çalışmamak koşuluyla ziyaret eden kişidir.

3- Kimler Turisttir.

- a. Merak, dinlenmek, eğlenmek, gezmek görmek amacıyla seyahat edenler.
- b. İş amacıyla seyahat edenler.
- c. Bilimsel, dini, diplomatik, idari ve sportif amaçlarla seyahat edenler veya bu tür toplantılara katılmak amacıyla seyahat edenler.
- d. Aile, dost ve akraba ziyareti gibi nedenlerle seyahat edenler, gitmiş oldukları Ülkede enaz 24 saat kalarak, turizm işletmelerinin üretmiş oldukları mal ve hizmetleri talep etmeleri koşuluyla turist sayılırlar.

Ekskürsiyonist (Günübirlikçi) : Gittiği Ülkede ya da mekanda 24 saatten daha az kalan geçici ziyaretçilere denir. Daha anlaşılır hale getirmek için, ziyaretçilerin günübirlikçi sayılmaları aşağıda sıralanan özellikleri bera-

berinde getirir.

1. Karayolu ile bir Ülkeyi transit geçenler.
2. Bir Ülkeye gemi ile giren ve aynı gemi ile geri dönen yolcular.
3. Gittikleri Ülkede konaklama yapmadan kısa süreli kalarak (24 saatten az) tekrar geri dönen gemi ve uçak personeli günübirlikçi olarak nitelendirilir.

Turistik Bölge : Turizm faaliyetleri bakımından bir çekim alanı özelliği gösteren, bir veya birkaç turizm faaliyetinin, bir veya birkaç etkisini yansıtan en büyük coğrafi mekandır.

Turistik Yöre : Turizm bakımından güçlü çekim elemanlarına, turistik donanımına sahip bulunan, turizm varlıkları sebebiyle önemli turizm hareketlerine hedef olan yerdir.

Turistik Yer : Ulaşılması kolay, ikamet bakımından turizm müesseseleri vasıfları taşıyan lüzumlu tesisleri bulunan arkeolojik, jeolojik, kültürel, tarihi, tabii, sıhhi, sportif ve eğlendirici özellik ve çekiciliklerden bir veya birkaçı ile yerli ve yabancı ziyaretçiler çekebilen yerlerdir.

Turizm Endüstrisi : Turizm büro ve seyahat acenteleriyle ulaştırma tesis ve vasıtaları, reklam ve propaganda sanayii

dahil olmak üzere turistik vasıfları taşıyan oteller, pansiyonlar, gazino ve lokantalar, plajlar, kamplar, eğlence yerleri, spor ve avcılık tesisleri, kaplıcalar, istirahat ve tedavi müesseseleri ve bu sayılanlarla ilgili tesisleri ifade eder.

Turizm Bilimi : Turistik olayların kapsamını, gelişme şartlarını, bilimsel yöntemlerle ekonomik açıdan araştırarak, turistik olaylar arasındaki sebep-sonuç ilişkisini inceleyen ve bu ilişkilerin temel ilkelerini ortaya koyan bilimdir.

Turizm Ticareti : Tanıtım, pazarlama, enformasyon, iletişim, propaganda, halkla ilişkiler, kolektif reklamcılık, satış geliştirme, devlet reklamcılığı gibi kavramları kapsar.

Turizm pazarlamasındaki turistlerin ihtiyaçları birbirinden farklı olduğundan bazı özelliklere dikkat etmek gerekir.

Turizm Personeli : Turizm sektöründe hizmet veren nitelikli ve niteliksiz topyekün çalışanlardır.

2- TURİZM ÇEŞİTLERİ VE ŞEKİLLERİ

Bu bölümde insanın turizm olayına katılımı nedenleri itibarıyla turizmin çeşitlerini, turizm olayının gelişme şekline bağlı olarak da turizm şekillerini ele alacağız.

Turizm çeşitleri ve şekilleri konusunda bir ayrımın yapılıp yapılmaması hususu bir tartışma konusudur.

Ancak turizm olayıyla alakalı çalışmalar yapan birçok bilim otoritesi ve yazarca böyle bir ayrımın yapılması turizmi anlaşılır hale getirecek boyutların ortaya çıkması bakımından gerekli görülmektedir.

Turizm Çeşitleri :

Turizm çeşitleri konusunda bilim çevreleri birbirinden farklı ayrımlar yapmışlardır. Ancak 1975 yılında turizm bilimcisi Prof.Dr. Claude Kaspar'ın yaptığı ayrım günümüzde de kabul görmüştür. Prof.Dr. Claude Kaspar'ın altı grup halinde yaptığı turizm şekilleri aşağıdaki gibidir.

1- Dinlenme Turizmi :

Dinlenme; insanın bulunduğu ortamda edindiği yorgunluktan kurtulma, bozulan ruhsal ve bedensel sağlığının yeniden kazandırılmasıdır.

Dinlenme turizminin esası insanın daimi ikamet yeri ve çalışma ortamının dışında, geçici olarak seyahat etmesidir.

Yıllık izin, hafta sonu tatilleri ya da kısa süreli izinlerde göl, deniz ya da kaplıcalara dinlenme amacıyla yapılan geziler, dinlenme turizmini oluşturmaktadırlar.

2-Kültürel Turizm :

Günümüzde bir kısım insanların kültürel sebeplerle seyahat ettiklerini görmekteyiz. Bu kişiler, kendi ülke ya da bölgeleri dışında bulunan tarihi yapıları, eski sanat eserlerini, müzeleri görmek için seyahat etmektedirler. Ayrıca bilimsel amaçlı araştırma ve inceleme yapmak üzere seyahat edenlerde vardır.

Gene dini inançları ve bu inançların icapları gereği kutsal sayılan mabet ve mahalleri ziyaret etmektedirler.

Bütün bu amaçlarla yapılan geziler kültürel turizmi oluşturmaktadırlar.

3- Sosyal Yönü Olan Turizm :

İnsanlar toplum içinde, toplumla yaşarlar. Toplumsal yaşamdan doğan motiflerin etkisiyle ortaya çıkan gezi çeşidi bu kavrama girmektedir.

Balayı seyahati, akraba ziyareti, herhangi bir klüp ya da derneğin üyelerinin birlikte yaptıkları seyahatler ile sosyal yönden çeşitli amaçlar için yapılan seyahatler, sosyal yönü olan turizm kavramının içinde yer almaktadır.

4- Spor Turizmi :

Spor faaliyetinin günümüzde ulaştığı boyut ve önem, "spor turizmi" kavramının geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Spor etkinlikleri, turizmle mekan, zaman ve fonksiyonel bakımdan yakın ilgilidir.

Spor turizmi, sporla ilgili kişilerin turizm olayına katılmalarından doğan olay ve ilişkiler bütünüdür. Sürekli oturma yeri dışında yapılan dinlenme, gevşeme ya da her tür bedeni idmanlar turizm faaliyeti sayılmaktadır. Hafta sonu sporları, müsabakalar, turnuvalar v.b...

Ayrıca spor organizasyonları, yerel olmayan sporcu ve seyircileri ile yabancıları kendine çeken spor olayları, spor turizminden sayılır. Bu organizasyonlar, yöneticileri ve basın mensuplarıyla geniş bir potansiyel oluştururlar.

Bir başka husus da spor olayının oluşturduğu, yarattığı turizmdir. Şöyle ki bu faaliyet, geçmişte yapılmış ya da gelecekte yapılacak büyük spor organizasyonlarının sahip olduğu tesisleri görmek, oralarda bulunabilmek arzusundan doğan turizm olayıdır.

5- Ekonomik Turizm :

Yapılan tanımlara göre turizm olayında ekonomik kazanç sağlamama ilkesi mevcuttur ancak, iş seyahatlerini de, iş amacıyla seyahat edenleri de turizm olayının içinde görmek gerekir. Çünkü iş seyahatlerine katılanları turizm olayına has davranışlar içinde görmek mümkündür.

Bölgeler ya da ülkeler arası fuarlara, sergilere, ekonomik tesislere, kongrelere ziyaret eden, katılan kişiler ekonomik turizm olgusunu oluşturmuşlardır.

6- Politik Turizm :

Bu turizm çeşidine katılanlar, politikacılar, diplomatlar, uluslararası temsilcilerdir. Gene yoğun politik olayların yaşandığı mekanlar, insanların meraklarından, ziyaret odağı olarak gezilip görülmektedir. Örneğin herhangi bir ülkede ki bir taç giyme töreni, yabancıları kendine çekmektedir.

Turizm Şekilleri :

Farklı sosyal ve ekonomik şartlar, insan ihtiyaçları, turizmin değişik şekillerde cereyanını ortaya çıkarmaktadır. Turizmin meydana geliş tarzını net ölçülere göre gruplandırmak mümkün değildir. Durum böyle olunca çok değişik ölçülere göre ayrı gruplandırmalar yapılabilir.

A- Çeşitli Kriterlere Göre Turizm Şekilleri:

1. Turizme Katılanların Yaşına Göre:

- a. Gençlik Turizmi: Yaşları 15-24 arasında olan kişilerin yarattığı turizmdir.
- b. Yaşlılar Turizmi: Herhangi bir ekonomik faaliyette bulunmayan, 60 yaşın üzerindeki kimselerin oluşturdukları turizm.

2. Turizme Katılanların Sayısına Göre:

- a. Ferdi Turizmi: Seyahat ve konaklamaların ferdi olarak düzenlenmesi ile meydana çıkan turizm şeklidir.
- b. Kollektif Turizm: Bir grup ya da bir klüp tarafından yapılan seyahat ve konaklamaların oluşturduğu turizm şeklidir.
- c. Kitle Turizmi: Seyahat ve konaklamanın geniş ölçüde kollektif olarak yapıldığı turizm şeklidir.
- d. Aile Turizmi: Bu turizm şeklinde ailenin toptekün seyahate katılması sözkonusudur. Buradaki en güçlü motif dinlenme ve seyahatin yanı sıra ailece birlikte olmaktır.

3. Turistin Geldiği Yere Göre :

Ülke vatandaşlarının kendi ülkeleri içinde yaptıkları seyahatten doğan iç turizm; yabancı ülkelere gelen kişilerin ya da yabancı ülkeye giden vatandaşların meydana getir-

diği dış turizm.

4. Kullanılan Ulaştırma Araçlarına Göre :

- a- Demiryolu Turizmi
- b- Otomobil Turizmi
- c- Denizyolu (Vapur) Turizmi
- d- Havayolu Turizmi v.b.

5. Seyahat İçin Zamana Göre :

- a- Yaz Turizmi
- b- Kış Turizmi
- c- Sezon Dışı Turizmi

6. Konaklama Süresine Göre :

- a. Kısa Süreli Turizm
- b. Uzun Süreli Turizm (Dışarda enaz 4 gün geceleme şartıyla)

7. Konaklama Tesisinin Şekline Göre :

- a. Otel Turizmi
- b. Otel Benzeri Tesislerde Turizm (Motel v.b.)
- c. Yazlıkta İkinci Ev Turizmi
- d. Kamping ve Karavan Turizmi

8. Finansman Çeşidine Göre :

- a. Sosyal Turizm
- b. Özel Finanse Edilen Turizm
- c. Önceden ve Sonradan Finanse Edilen Turizm

9. Sosyolojik Muhtevasına Göre :

- a. Lüks Turizm
- b. Geleneksel Turizm
- c. Gençlik Turizmi
- d. Sosyal Turizm

10. Ödemeler Bilançosu Üzerindeki Etkilerine Göre :

a. Dış Aktif Turizm: Bir Ülkeye dışardan gelen yabancıların yaptığı seyahatlerdir. Böylece söz konusu Ülkeye döviz akışı olduğundan, ödemeler bilançosu üzerine olumlu etkisi mevcuttur.

b.Dış Pasif Turizm: Ülke vatandaşlarının yabancı ülkelere seyahatlerinden doğan turizm şeklidir. Yabancı Ülkeye döviz akışı olacağından, ödemeler bilançosu üzerinde olumsuz etkileri vardır.

B. Kitle Turizmi:

Kişilerin kitleler halinde turizm faaliyetlerine katılmaları ile meydana gelen turizm şeklidir. Kitle turizmi kavramı 4 ayrı unsurun birleşmesi ile ortaya çıkar.

İnsan topluluklarının katıldıkları seyahat ve konaklamalarından doğan turizm olayında, kitle turizmi şeklinin oluşabilmesi için aşağıdaki özelliklerin bulunması gerekir:

- a. Kitle turizmine çok sayıda insanın katılması şarttır.
- b. Seyahatlerin kollektif olarak yapılması gerekir. Yani kitle turizminde hakim unsur kollektif yolculuktur.
- c. Yapılan seyahatlerde kitle turizmi şeklini oluşturan üçüncü önemli unsur, kollektif konaklamadır.
- d. Değişik amaçla tatil yapan kişinin bir tatil grubuna entegre olmasının bilinçli biçimde teşvik edilmesidir.

C. Sosyal Turizm:

Çeşitli sebeplerden dolayı turizm faaliyetine katılamayan kişilerin (sakatlık, yaşlılık, tecrübesizlik, çok çocuklular, gelir düzeyi düşük olanlar) turizm olayına katılmalarından doğan turizm şeklidir.

Günümüzde toplumun bütün fertlerinin turizm olayına katılması bir hak haline gelmiştir.

3- TURİZMİN ÜLKE EKONOMİLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ:

İktisat bilimi, iktisadi olaylar arasındaki ilişkileri, temayülleri, nedeniyle sonuçlarının bağılılıklarını ve olayların akışındaki yönlerini anlatma, açıklama işlemlerini ele almaktadır.

Turizm faaliyetinde olaylar ve sonuçları ekonomi bilimine uygun açıdan değerlendirilecek olursa, turizmin ekonomide önemli bir yere sahip olduğu görülür.

Son yıllarda, dünyada ve ülkemizde en çok konuşulan ve yazılan konulardan biri de turizmdir. Bugün dünyada yaklaşık, yıllık 400 milyon kişi dış turizm faaliyetine katılmaktadır. Ve yine yıllık 210 milyar dolar harcamaktadırlar. Ülkemiz bu denli büyük harcamadan yeterli derecede pay alamamaktadır.

Turizmin ekonomide yer alması ve önemi, bir ihracat ve ithalat şekli olmasında görülür. Çünkü ihracat, ulusal üretimlerin ve hizmetlerin belirli kural ve şartlar altında yabancılara satışlarıdır. İthalat ise yine bazı kayıt ve şartlara uygun olarak yabancı kaynaklı mal ve hizmetlerin satın alınmasıdır. Döviz talep ve arzı bakımından, mal ithal ve ihracı ile turizm faaliyeti arasında fark yoktur.

İktisat biliminin ilgilendiği konular, insan ihtiyaçlarını karşılamak, maddi şartlarını düzenlemek, refahlarını artırmak için yaptıkları faaliyetleri başka bir anlatımla, ekonomik olayları bilimsel şekilde incelemektir. Daha doğrusu ekonomi, insan faaliyetine dayanmaktadır.

Turizm bir insan faaliyetidir. Turizm endüstrisinde turizm kurumlarında, ticaretinde (turizm hareketi ve sonuçlarında) kişisel ve toplumsal olarak insan yer alır.

Bu sebeptendir ki turizm hareketinde insanın ihtiyaç duyduğu hizmetin, üretim maddelerinin tüketiminin artması bir ekonomik olay olarak önem kazanmıştır.

İnsanların tatil ve yıllık izinlerinden faydalanarak seyahate çıkma istekleri, ilk anda ekonomik olaylar arasında görülmez. Bu arzu ve isteklerinin yerine getirilmesi esnasında harcama yapılmaya başlandığında turizmin ekonomik yönü ortaya çıkar.

Turizm hareketinin döviz arzını artırarak ödemeler bilançosu açıklarını azaltması, milli paraya değer kazandırması, turizm gelirlerinin tekrar dağılımı yoluyla ekonominin canlanması, yatırımların hızlanması, devletin vergi gelirlerini artırması ve iç fiyatlar üzerindeki etkileri gibi önemli etkileri söz konusudur.

a. Dünya Ekonomisinde Turizm

Turizm faaliyetlerinin döviz arzını artırarak ödemeler bilançosu üzerindeki olumlu etkileri, dünyada 1920'li yıllardan sonra anlaşılmıştır. O günden bu yana ülkeler, turizm faaliyetlerinden daha çok pay almak üzere ciddi çabalar sarfetmektedirler.

Uluslararası turizm hareketleri günümüzde sürekli bir gelişme içindedir. Turizm geliri dünya ekonomik hayatında büyüklük ve önemlilik yönünden öncelikli sıralarda yer almaktadır. Tablo I-II

Ayrıca turizm, gelişen uygarlık düzeyinin en doğal olgusu haline geldiğinden ekonomik ve sosyal bir olay olarak büyük bir güç kazanmaktadır.

Tablo-I

Değişik Ülkelerde 1980'de Dış Turizm Gelir ve Giderleri
(Milyon Dolar)

Ülke	Gelir	Gider
Almanya	6.640	20.827
İspanya	6.968	1.229
Yunanistan	1.734	190
İtalya	8.914	1.907
A.B.D.	10.100	10.385
Türkiye	327	115
O.E.C.D.	71.648	75.595

Tablo-II
Değişik Ülkelerin 1979'da Gayri Safi Milli Hasıla İçindeki
Turizm Gelirleri Payı

Ülke	Gayri Safi Milli Hasıla Pay (%)
Almanya	0.8
İspanya	3.3
Yunanistan	4.3
İtalya	2.5
Portekiz	4.6
Türkiye	0.6
O.E.C.D. Ort.	0.9
1989'da Türkiye	3.2.

b. Turizmin Türkiye Ekonomisindeki Yeri ve Önemi

Ülkemiz için turizm, önemi gittikçe artan bir faaliyet dalıdır. Ekonomik kalkınma süreci içinde bulunan ülkemizde halkın refah düzeyi sürekli artmakta, kentleşme ve sanayileşme hızla gelişmektedir.

Toplumumuzdaki hızlı gelişme sürecine paralel olarak turizm olayı da yaygınlaşmaktadır. Vatandaşlarımızın iç ve dış seyahatleri sürekli artarken, ülkemizin sahip olduğu turizm potansiyeli, dış aktif turizm açısından geniş imkanlar vaad etmektedir.

Ülkemizdeki turizm faaliyetlerinin toplumumuz yararına düzenlenebilmesi, konunun belli bir disiplin içinde incelen-

mesine ve problemlere en uygun çözüm yolları bulunmasına bağlıdır. Turizm olayının önem ve ağırlığına uygun bir gelişmenin olduğunu görmek mümkün değildir. Yüksek Öğrenim kurumlarımızda konunun ele alınması çok gecikmiştir.

Ülkemizin sahip olduğu potansiyel ile turizm gelirlerinden aldığı pay arasında büyük bir uçurum vardır.

Ödemeler dengesi açısından Türk turizminin ihracat gelirleri içindeki payı 1982'de (370 Milyon dolar) %6.4'tür.

Türk turizminin milli gelir açısından, milli gelirdeki payı Yunanistan'da %2.8, Avusturya'da %9.5, İtalya'da %5.1 İspanya'da %4.7 iken Ülkemizde %1.48'dir.

Dünya da 1989 yılı itibarı ile 414.2 milyon kişi turizm olayına katılmış ve 209.4 milyar dolar para harcamıştır. Ülkemize 1990 yılında gelen yabancı turist sayısı 5.389.308 dir. Bunlardan sağlanan gelir ise 3 milyar 308 milyon dolar-
dır. Dünyadaki turizm gelişimini Ülkemizle kıyasladığımızda Tablo:3-4'de görüleceği gibi ülkeler arası turizm hareketlerinden henüz gereğince yararlanamamaktadır.

Tablo-3: 1985-1989 yılları arasında uluslararası turizmde seyahat edenlerin sayısı ve harcamalar açısından değerleri:

Yıllar	Kişi Sayısı (Bin Kişi)	Ortalama Artış (%)	Harcamalar (Milyon \$)	Ortalama Artış (%)
1985	322.723	3.29	116.158	5.76
1986	330.527	2.42	139.234	19.87
1987	356.787	7.94	170.456	22.42
1988	381.946	7.05	196.521	15.29
1989	414.223	8.45	209.416	6.56

Tablo:4. 1985-1989 yılları arasında Türkiye'ye gelen turistlerin sayısı ve yapmış oldukları harcamalar:

Yıllar	Kişi Sayısı (Bin Kişi)	Ortalama Artış (%)	Gelirler (Milyon \$)	Ortalama Artış (%)
1985	2.615	23.52	1.481.6	76.36
1986	2.391	-8.56	1.215.1	-17.98
1987	2.856	19.44	1.721.1	41.64
1988	4.173	46.11	2.255.3	36.84
1989	4.459	6.85	2.556.5	8.54

1985-89 yılları arasında dünyada seyahat eden insanların sayısı ile Ülkemize gelen turist sayısını karşılaştırdığımızda, Ülkemize gelenlerin sayısı ortalama %17.47 artmış, dünyadaki bu artış ise ortalama %05.83 olarak gerçekleşmiştir.

1985-1989 yılları arasındaki değişimleri gelir açısından karşılaştırdığımızda dünyada turizm harcamaları %14 artarken Türkiye'deki artış oranı %29.08 olmuştur. Dolayısıyla son yıllarda Ülkemizde dünya ortamları üzerinde bir artış gerçekleşmiştir.

Günümüzde Turizm Bakanlığı'ndan belgeli yatak sayısında

önemli artışlar görülmesine rağmen alt-yapı ve üst-yapıdaki eksiklikler, tanıtım ve pazarlamada görülen aksaklıklar ile turizm eğitimindeki yetersizlikler önemini korumaktadır.

Ülkemiz, turizmi ekonomide öncelikli sektör olarak belirlemiştir. 1980 yılına kadar Turizm Bakanlığı'ndan belgeli yatak sayısı 56.044 iken, 1990 yılında Türkiye'deki toplam yatak sayısı 173.227'dir (Tablo 5-6)

Tablo:5 Turizm İşletmeli Belgeli Tesis Sayısı 1963-1983 arasında şöyledir.

Yıl	Tesis	Oda	Yatak
1963	109	5.639	10.226
1965	148	7.899	14.297
1970	292	15.243	28.854
1975	421	23.860	44.957
1980	511	28.992	55.044
1983	611	33.694	65.934
1989	1.102	70.603	146.086

Tablo:6 Çeşitli Ülkelerdeki Turistik Tesisler ve Yatak Sayısı (1982)

Ülke	Yatak Sayısı
İspanya	1.001.000
Yunanistan	311.000
Yugoslavya	290.000
İsviçre	273.000
Türkiye	62.373
Bulgaristan	94.500 (1983)

B- TURİZM COĞRAFYASI NEDİR?

1. Turizm Coğrafyasının Esasları ve Prensipleri:

Turizm faaliyeti insanın bir mekan içindeki hareketi bir bakıma da insanın bulunduğu mekan ile karşılıklı ilişkilerini kapsamaktadır. Gezip-görme, insanların zorunlu ihtiyaçları haline gelmeye başlamıştır. Bundan dolayı coğrafyacılar bu oluşuma paralel olarak turizme alaka duymaya başladılar ve birçok coğrafyacı, bilim adamı bu alandaki çalışmaları sonucu turizm coğrafyası disiplini meydana getirdiler. Turizm, doğayı çok yönlü kullanan bir faaliyettir. Coğrafya ve ona ait disiplini olarak turizm coğrafyası, çeşitli ölçütlerle turistik mahal ve mekanları tesbit etmekte ve tiplere ayırmaktadır.

Yunanca'da ARZ'ın tasviri (Geo-arz, Graphe tasvir) anlamına gelen coğrafya, bugünkü anlamı itibarı ile insanla yer-yüzü olayları arasındaki ilişkileri, yeryüzü olaylarının dağılışılarını, bu dağılışın sebeplerini inceleyen bir

bilim dalıdır

Yeryüzü; hava küre, taş küre ve su kürenin birleşme sahası ve bütün diğer canlı varlıklar ile birlikte insanların yaşama zeminidir. Yani yeryüzü çok karmaşık olayların karşılaşma ve buluşma yeridir. Yeryüzünde görülen bu olayların bir kısmı dağlardır. İklim, bitki örtüsü, bir kısım hayvanlar, göller, akarsular, yeryüzü şekilleri doğal olaylar sonucu meydana gelmişlerdir ve doğal turizm değerleridir. Bu doğal olayların yanında, bu doğal sonuçlarla birlikte yer-yüzünde insan topluluklarının meydana getirdikleri sanayi kuruluşları, köyler, şehirler, ülkeler, bağlar, bahçeler, yollarda beşeri olaylar adı altında toplanmışlardır.

İnsanlık varolduğu günden bu yana doğa ile mücadele halinde olmuştur. Ve insan doğa şartlarına karşı teslimiyetçi olmamıştır. Onu kendi istekleri doğrultusunda değiştirmeye çalışmıştır. Doğa üzerinde etkili olmuştur.

Yeryüzü ile insan arasındaki ilişkileri inceleyen beşeri coğrafya, insanların doğa üzerinde olan etkilerini tesbit ederken, doğanın da insanlar üzerindeki etkilerini tesbit etmeye çalışır. Yani ikili (DUAL) bir karektere sahiptir.

Turizm coğrafyası, insan topluluklarının tabii (Doğal) çekiciliklerle beraber tabiattan yararlanarak meydana getirdikleri sosyal, kültürel, tarihsel ve ekonomik varlıkları dinlenme, eğlenme, tedavi görme, dini ve kültürel nedenlerle, ziyaret etme, spor yapma ve eğitim görme gibi amaçlarla mey-

• dana gelen olayları dağılışı, nedensellik ve izah prensibine göre inceleyen beşeri ve ekonomik coğrafyasının bir dalıdır.

2- TURİZM COĞRAFYASININ COĞRAFYA İÇİNDEKİ YERİ

Bilindiği gibi coğrafya, bugünkü anlamda yeryüzü olayları arasındaki ilişkileri, dağılışı ve bu dağılışın nedenlerini inceleyen, aynı zamanda bu olayların insan ve diğer canlılara olan etkilerini araştıran bir bilim dalıdır. Bu tanıma bağlı olarak coğrafyanın esas amacının, değişik coğrafi görünüm-lerin analizi, insanların mekanı olan yeryüzünün tanınması ve dolayısı ile daha iyi yararlanmalara katkıda bulunmak olduğunu ifade edebiliriz. Konuya bu açıdan bakıldığında coğrafya içinde turizm faaliyetlerinin ayrı bir önemi olduğunu rahatlıkla görebiliriz.

Tabii ve beşeri çevreyi inceleme ve araştırmalarında hedef olarak belirleyen coğrafya, turizm faaliyetlerindeki olumlu ve olumsuz etkilerin giderilmesinde başvurulması gereken ilk basamak olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yüzden turizm faaliyetlerinin coğrafi çevreye ve canlılara yaptığı etkileri inceleyen Turizm Coğrafyasının coğrafya içindeki yerini de göz ardı etmemek gerekir.

İnsanların en az 24 saatlik bir zaman dilimi içersinde ikamet ettikleri yerleşim ünitelerinden başka bir yerleşim birimine doğru çeşitli amaçlar doğrultusunda yer değiştirmesi faaliyeti ile karşımıza çıkan turizm etkinlikleri, insan ve doğal çevre olmak üzere iki unsur üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu iki unsurun coğrafya ile iç içe olduğunu hesaba katarsak konunun önemi daha da iyi anlaşılacaktır.

Turizm coğrafyasının konuları arasında bulunan, turizm faaliyetlerini etkileyen unsurların çoğu, coğrafya bilimininde inceleme konularını oluşturmaktadır. Bu yüzden turizm coğrafyasından elde edilebilecek veriler, coğrafyaya bir nevi kaynak oluşturmaktadır. Örneğin, turizm coğrafyasının inceleme alanına giren iklim, doğal tabiat zenginlikleri, flora, vejetasyon, topoğrafik üniteler ve termal zenginlikler, bunların özellikleri, dağılışı aynı zamanda coğrafyanın da konusu olduğundan, coğrafi araştırmalar için önemli verileri ortaya koymaktadır. Turizm faaliyetlerini etkileyen iklim özelliklerini inceleyen turizm coğrafyasının ülkenin, genel olarak iklim amillerini araştırarak elverişli yerleri ortaya çıkarması, ülkenin bitki örtüsü kapasitesinin incelenerek orman varlığımızın nerelerde yoğunlaştığını göstermesi, turisti çekebilecek, kireç taşı ve kalkerin erimesiyle oluşan topoğrafik şekillerin özelliklerini ve konumlarını belirlemesi, yeraltına sızan suların ısınarak veya ayrıca bünyasına eriyik halde bir çok mineral ve madensel tuzları alarak yeryüzüne çıkan termal kaynakların yerlerini göstermesi ile coğrafyanın diğer kollarına kaynak teşkil etmesi şüphe götürmez bir gerçektir. İncelediği her birimin, coğrafyanın diğer dallarında kullanılması turizm coğrafyasının öneminin artmasına da neden olmaktadır. Bu aşamada, belirli prensipler zinciri ile bir birlerine bağlı olan ve birbirleriyle daima ilişki halinde bulunan coğrafya dallarının her biri tamamlayıcı özellikler taşıdığına da unutmamak gerekir.

Turizmi etkileyen unsurların yanında ülke turizminin bağlı olduğu kaynakları da inceleme alanının içinde tutan turizm coğrafyası, bu konularda da coğrafyaya veriler sunmaktadır. Alt yapı, tesis enerji kaynaklarını (hidrolik enerji, barajlar, gel-git enerjisini kullanan atelyeler, termik enerji, kömür ve gaz, nükleer enerji, güneş enerjisi) sağlık olanaklarını, ulaşım olanaklarını, haberleşme imkanlarını, sosyal ve ekonomik koşulları araştıran coğrafyanın bu dalı, incelediği konunun zaman ge tikce akt alitesinin artmasına paralel olarak önem kazanmaktadır.

Özellikle ulaşım olanakları (karayolu-demiryolu-hava yolu-deniz yolu ve teleferik ulaştırması, kapasiteleri, özellikleri, yapılması, gerekenler). Araştırmaları ulaşım coğrafyasının; sosyal ve ekonomik koşullar (nüfusa ilişkin veriler, eğitim, tarımın durumu üzerindeki incelemelerinde beşeri coğrafyanın verilerinin güncelliğini korumalarında dolaylı da olsa etkisini göstermektedir.

Turizmin istihdam, ulusal gelir, dış  demeler dengesi, bölgeler arası dengesizliğin giderilmesindeki rolü, devlet gelirlerini artırması ve diğer ekonomik kesimlere katkısı gibi olumlu yararlarına karşılık turizm coğrafyasının da inceleme alanına giren ekonomik ve sosyal yaşantıda, doğal  evre üzerinde yapmış olduğu olumsuz etkilerin özellikle günümüzde daha da açık bir şekilde g r lmektedir.

Turizm, gerekli önlemler alınmadığında doğal çevrenin zarar görmesine tarihi sit alanlarının kirlenmesine, havanın ve suyun, denizin kirlenmesine yol açmaktadır. Doğal, kültürel, tarihi çevrenin gerektiği biçimde korunamaması, turizmin geleceğini baltalamaktadır. Pamukkale' nin yıllar önceki görünümü ile bugünkü durumu buna örnektir. Turizmin belirli yörelerde, belirli dönemlerde yoğunlaşması turistik yöre üzerine aşırı yüklenmeye neden olmaktadır. Bütün bu sorunlara eğilerek çözüm aramaya çalışan coğrafyacıların elde ettikleri veriler coğrafyanın diğer dallarına olduğu gibi başka bilimlere de kaynak olarak sunulmaktadır. Özellikle son yıllarda dünyada bilinçli olarak çevre korumacılığının yaygınlaşması coğrafik verilere olan talebin artmasına neden olmaktadır.

Turizm çeşitlerine de değinen turizm coğrafyası, deniz turizminin gelişmesi için yapılması gerekenleri sunmak amacıyla ülke denizlerinin özellikleri ve kapasitelerini, sağlık turizmi için ülkenin termal özellik, zenginlik ve dağılışını, mağara turizmi için mağara içlerindeki sıcak su kaynaklarından yararlanma derecelerini, bu mağaraların konum ve özelliklerini, akarsu turizmi için ülkenin akarsu potansiyelini kullanım ve yararlanma kapasitelerini, göl turizmi için göllerin özellik ve kullanım alanlarını, kış turizmi için iklim ile dolaylı olarak kayak yapılabilen yerlerin nitelik ve konumlarını, dağ turizmi için ülkenin yer yüzü şekillerini, uygun yerlerin tesbit çalışmalarını, kırsal turizm için yerleşim ünitelerinin özelliklerini ve ülkenin flora- fauna

kaynaklarını incelemeye tabi tutmaktadır.

İnsanların bir ekonomik faaliyeti olan turizm etkinliklerinin dağılımı ve bu faaliyetlerin çevre ile mukayesesini ve sonuçlarını izah eden turizm coğrafyasının araştırma ve analizlerinde kullandığı ilke ve metodlar da coğrafyaya kaynak sağlamaktadır. Özellikle turisti çeken sebeplerin ortaya çıkarılması ve turizmin sağladığı fayda ve etkilerin belirlenmesi zengin verilerin elde edilmesine yardımcı olmaktadır. Bunların yanında coğrafya öğretimi çalışma yollarını da takip eden turizm coğrafyası diğer dallarla bütünleyicilik özelliklerini muhafaza etmektedir.

Aynı zamanda turizm sektörünün gelişimi, dağılımı ve ilişkileri konusunda öneriler sunan turizm coğrafyası, sosyal ,ekonomik ve kültürel konularda yol göstericilik özelliği ile de coğrafyanın içinde ayrı bir yer edinmiştir. Özellikle ulaşım ve çevre sorunları konularında yapmış olduğu sorun-öneriler bilgi zinciri ile önemini dahada artırmaktadır.Bütün bunların yanında turizmin ülke ekonomisine sağladığı katkıyı gözardı etmeyen turizm coğrafyası, diğer bilim dallarına sunduğu öneriler ile teşvik etme özelliğine sahiptir.

Görüldüğü gibi turizm coğrafyasının inceleme ve araştırmaları, vardığı sonuçlar, sunduğu öneriler, çalışma ilke ve metodları coğrafyanın diğer dallarında önemini gün geçtikçe cogaltmaktadır. Yapmış olduğu çalışmalar ile fiziki, beşeri ve ekonomik coğrafyaya sunduğu kaynak bilgilerin yanında

turizm oğrafyasının gelişimi paralel olarak coğrafya bilimine etki etmektedir. İnsan ve doğal çevreyi iki kıstas olarak ele alan turizm coğrafyasının , coğrafya biliminin amaçlarına ulaşmasında gösterdiği katkıların da göz ardı edilmemesi gereklidir. Coğrafyanın prensiplerine paralel olarak, diğer dallarla kurduğu ilişkiler, sağladığı zengin kaynak birikimi ile turizm coğrafyası, kendi bilim dalı içindeki yerini pekiştirmektedir.

II.BÖLÜM :

TURİZM ÖĞRETİM VE EĞİTİMİ

1- Eğitim ve Öğretim Kavramları:

Eğitim bireyin ve toplumun hayat ve devamını sağlayan etkinliklerdir. Bu tanımdan anlaşılabacağı gibi çeşitli toplumların meydana getirdiği etkinlikler belli bir faaliyet sonucu oluşmuştur.Yani eğitimin nitelik ve kapsamı toplumsal gelişme düzeyine göre değişiklik gösterir.

Örneğin; Eski Yunan ve Roma'da eğitimin genel amacı yeni kuşakları bedence sağlam, ahlaklı, erdemli, hitabet sanatında yeterli ve belirli bir zanaatte ustalık kazanmış insanlar olarak yetiştirmektir.

Orta çağda ise eğitimin genel amacı; dindar, zihin yetileri gelişmiş, bilgili ve aynı zamanda pratik hayata kendisini hazırlamış kişiler olarak yetiştirmektir.

Yakın çağda ise eğitimin başlıca amacının toplumsal ve kolektif hayata uymaya hazır, teknik becerilerle donanmış, duygu ve irade bakımından gelişmiş kimseler yetiştirmek olduğunu görüyoruz.

İnsanın yaşamı boyunca devam eden eğitimin bir bölümü okulda planlı ve programlı bir biçimde yürütülmektedir. Bu kısım öğretimdir.Eğitim ise okul ya da sınıfta yapılan öğretime göre daha geniş kapsamlıdır.Eğitim, öğrenmenin oluştuğu

her durum için söz konusudur. Eğitimde bilgi ve her türlü tecrübe üzerinde durulurken, bu tecrübeler eğitsel olabilir ya da olmayabilir.

Öğretim ise planlı, güdümlü, programlı ve desteklidir.

Yukarıda açıklamasını yapmış olduğumuz eğitim ve öğretim kavramları beşeri ve ekonomik coğrafyanın temel taşı olan insan için yapılmıştır. Çünkü insanlığın kazanmış olduğu davranışlar, beceriler, bilgiler eğitim ve öğretim yoluyla olmaktadır.

A- Turizm Öğretimi, Turizm Öğretiminin Amaçları ve Sınıflandırılması:

a- Turizm Öğretimi:

Turistik faaliyetler bir ülkenin tüm sosyal kesimlerini yakından ilgilendirir. Bu nedenle tüm insanların turizmin anlamını, mahiyetini, önemini bilimsel bir şekilde öğrenmeleri zorunludur.

Turizm öğretimi mesleki formasyon veren öğretimin bir şeklidir. Mesleki formasyon kavramı dar veya geniş manada mütala edilebilir.

Geniş manada mesleki formasyon, toplumda kişilerin eğitilmesi ve onların verimli faaliyetleri başarabilmesi için yapılan eğitim ve öğretim faaliyetidir. Dar anlamda formasyon, sosyal hayatın görüşlerini dikkate almadan kişilerin çalışacakları veya çalışmakta oldukları alanın gerekli kıldığı bilgilerle donatılması ve bunun dışındaki bilgilerin

topyekün kaldırılması şeklinde olmamalıdır. Dar anlamda meslek formasyonu deyince, mesleğin gerektirdiği teknik bilgilerin birinci planda, sosyal ve genel kültür bilgilerinin ise bütünü ile ikinci planda yer alması düşünülmelidir.

B- Turizm Öğretiminin Amaçları:

Turizm öğretimi insanlara şu husuları tanıtmak ve benimsetmek amacını taşır ve turizm öğretiminin başlıca amaçları şunlardır.

- 1- İnsanların iç güdülerindeki bencilliği yenmek.
- 2- Ekonomik değerlerle kültürel değerler arasındaki mübadelelerin önemini tanımak.
- 3- Turizmin sağladıkları kaynaklara kişilerin ilgisini çekmek.
- 4- Turizm faaliyetinde çalışan personeli eğitmek.
- 5- Turizm bilgisini sistemli bir şekilde öğretmek yani teorik ve pratik bilgiler arasında bir bağlantı kurmak.
- 6- Turizm faaliyetinde çalışanlara insani bir formasyon kazandırmak.
- 7- Çalışanların nitelikleri ile sorumlulukları arasında denge sağlamak.

8- Turizmin öncülerini yetiştirmek.

Yukarıdaki sıraladığımız amaçları sıra ile açıklayacak olursak.

1- Bugün kapımızı çalan yolcu ya da yabancıyı iyi bir şekilde karşılarsak, daha sonraki zamanlarda bizlerin de onun ülkesini ziyaret ettiğimiz zaman kendisinden iyi karşılanmayı bekleriz. Ancak insan içgüdüsünde daima sosyal ilişkilerde çoğu kez samimi olunamaz . Bu durum turizmin gelişmesi için öngörülen konukseverlik anlayışının ilk olumsuz nedenidir. Seyahatlerin bir macera, tesadüf ve külfet olmaktan çıkarak insanların beslenme, mesken sahibi olma aile teşkil etme gibi doğal bir ihtiyaç özelliği kazanmış olmasına rağmen turizmin görünüşü, nedenleri ve yaratıcı elemanları değişmemiş, olayın esasında dostluk, konukseverlik, iyi kabul ilkeleri önemini kaybetmemiştir. Oysa bu hisler, insanlarda aynı derecede gelişmemiş olduğundan turizmin temel şartlarını teşkil eden söz konusu ilkeleri, toplumun fertlerine yaymak için turizm eğitimi gerekli olmaktadır.

2- Ekonomik değerlerle kültürel değerler arasında mübadelelerin önemini tanıtmak: turizm faaliyetinde esas olan mübadeledir. Bu mübadele, turist gönderen ülkelerin ekonomik değerleri ile turisti kabul eden ülkelerin kültürel değerleri

arasında olur. Ekonomik değerler, turist gönderen ülkenin ekonomik gücü, refahı ve zenginliğidir. Kültürel değerler ise turisti kabul eden ülkenin kültürel varlığı, vatan aşkı ve konukseverliliğinin derecesidir. Bunun anlamı bir bölgede yaşayan kişilerin kültür seviyesi, yaşadıkları bölgeyi sevmeleri, onu geliştirmek ve tanıtmak için büyük çaba sarfetmeleridir. Bu kültürel değerler ancak turizm öğretimi ile geliştirilebilir.

3- Turizmin sağladığı menfaatler üzerine kişilerin ilgisini çekmek:

Bir ülkede yaşayan insanlar, turizm faaliyeti konusuna tamamen yabancı ise, her şeyden önce onların ilgisini turizmin sağladığı faydalar üzerine çekmek gerekir. Çünkü gelişmiş ülkelerde, (İsviçre vb.) bile, gerçek mahiyeti anlaşılamayan nedenlerle yabancıların hareketlerine karşı bir uyumsuzluk görülür. Bu memleketlerde yabancılar için bir ayırım yapma, yabancılar karşı güvensizlik endişeleri, bir gelenek haline gelmiş bulunmaktadır. Bazende bir turistik hareketin, başlıca tüketim mallarının fiyatlarını yükselten olumsuz bir etken olduğu görülür.

Bu görüşlerin ander durumlarda politik alanda da değer kazandığı görülmüştür. Mussolini "İtalya, yabancıların eğlenmelerinden elde edilen gelire dayanmak istemiyor." derken, iki yıl sonra İtalya'nın en büyük turizm organizasyonunu kurarak, turistleri İtalyaya davet etmek zorunda kalmıştır.

Çünkü ekonomik krizin uluslararası ödemelerde meydana getirdiği güçlük İtalyanların moralini bozmuştur. Bu sebeple bu tür yanlış görüşleri ortadan kaldırarak, turizmin faydaları hakkında kişileri inandırmak için turizm öğretimi gereklidir.

Turizm öğretimi, her çağ ve her yaştaki kişiler için zorunlu olmalıdır. Bunun için bir kaç örnek verecek olursak; Belçikalı mühendisler Arden'e rahat bir şekilde girebilmeyi sağlayabilmek için bir karayolu yapılmasını uygun bulmuşlardır. Yol, Soignes (Suanyı) ormanlarından geçiyordu. Bu orman oradaki halkın sağlık durumu bakımından çok önemli idi. Mühendisler 50m2 genişliğinde ormanı yok ederek, bu yolu yaparken bir turistik katliam yapmanın bilincinde değillerdi. Bu örnek, turizm bilincinin yokluğunun bir ifadesidir.

4- Turizm faaliyetinde çalışan personelin eğitimi: Bu faaliyet dalında çalışacak elemanların mevcut turizm bilgileri ile donatılmasının yanında bilgi görgü ve tecrübenin dışında bir takım değerlere de sahip olması lazımdır. Her şeyden önce personel, bu kültür ve bilgilerin ışığı altında hoş görü sahibi, güler yüzlü ve dinamik olmalıdır. Çünkü çeşitli psikolojik duygulara sahip insanların, psikolojik yapıları da farklı olduğundan turistik faaliyete katılan kişilerde hassas olma, alınganlık duyguları yaratılmamalıdır. Eğer bu uygulamadan vazgeçilmezse turistin ziyaret ettiği ülke için olumsuz intibaların oluşması söz konusudur. Bu ger-

cek, ziyaret edilen ülke açısından turizm faaliyetlerine zarar verir. Bundan dolayı Turizm sektöründe çalışan insanların eğitimine önem verilmelidir.

5- Turizm bilgisinin sistemli bir şekilde öğretilmesi sureti ile teorik ve pratik arasında bağlantı kurmak.

Turizm endüstrisine nitelikli eleman kazandırmanın tek amacı kişinin kazandığı bilgilerin günlük hayatta uygulanmasıdır. Bu husus iyi bir şekilde başarılırsa olumlu bir sonuca ulaşmak mümkündür.

6- Turizm faaliyetinde çalışacak personele insani bir formasyon vermek gerekir:

Turizm hizmetlerindeki uzmanlaşmanın ölçüsü personelin mesleki yeteneğine bağlıdır. Eğer personelin sosyal kültürel ve insani formasyonu yoksa, ihtiyaçların, personelin kendi alışkanlıkları ile karşılanması zorunluluğu doğar. Bu ise modern turizm isteklerine cevap vermeye yeterli değildir.

1- Türkiye'de Turizm Eğitimi

a- Turizm Eğitiminin Tarihcesi

Türkiye'de turizm eğitimi için görevli ve sorumlu belli bir kurum bulunmamaktadır. Geçmiş yıllara ait dökümanlara bakıldığında, turizm eğitimi ile alakalı D.P.T. İç İşleri Milli Eğitim, Turizm ve Tanıtma, Çalışma Bakanlığı, T.O.B.B., Ankara Turistik İşverenler Sendikası birleşiminde çalışan Turizm Eğitimi ve Öğretimi Milli Merkezi dahil hiç bir kurum

kalıcı olmamıştır. Bu kurumlar birbirinden habersiz ve bağımsız bir halde, çalışmalarını kopuk bir şekilde sürdürmüşlerdir.

Türkiye'de turizm eğitim konusuna 1950 yılında Ankara ve İstanbul'da garson ve aşçı yetiştirmek üzere açılmış kurslara başlanmıştır. Daha sonraki yıllarda turizm eğitimi ile ilgili bir çok çalışma yapılmış, 1957 yılında Paris Otelcilik Okulu Müdürlüğü M. Marcel Jeanne Türkiye'ye davet edilerek, kendisinden turizm eğitim konusunda danışmanlık yaptırılmıştır ve 1961 yılında Türkiye'nin ilk otelcilik okulu iki OTEM (Otelcilik Eğitim Merkezi) açılmıştır. Bu okulda eğitim ve öğretim faaliyetleri, yetersiz sayıdaki mesleki derslerle teorik olarak sürdürülmüştür.

b- Turizm Eğitiminin Bugünkü Durumu :

Ülkemizdeki turizm eğitimi otelcilik ve turizm adı altında yapılmaktadır. Branşlaşma şeklinden uzak, salt otelcilik eğitiminden oluşmaktadır. Yaygın eğitim kurumlarında, turizm endüstrisine kısa süre içerisinde aşçı garson, resepsiyon ve kat hizmetleri elemanı yetiştirilmektedir.

Örgün eğitimde ise Otelcilik ve Turizm Meslek liselerinde garson, aşçı, kat hizmetleri, resepsiyon bölümlerine kalifiye eleman yetiştirilmektedir.

Yüksekokullarda ise turizm eğitim ve genel otelcilik eğitimi verilmektedir. Buralarda daha çok işletmecilik ve yöneticilik ağırlıklı eğitim yapılmaktadır.

2- Yaygın Eğitimde Turizm:

Yaygın eğitim Turizm Bakanlığı ile özel girişimciler tarafından işletilen TUREM (Turizm Eğitim Merkezi) tarafından yapılmaktadır. Tablo 7:

TUREM'lerde Uygulanan Haftalık Ders Programı

Dersin Adı	Saat / Hafta
Yabancı Dil	14
Bölüm Tenelocjileri	14
Genel Meslek Bilgileri	3
Genel Kültür Bilgileri	2
Meslek Sağlığı ve İlk Yardım	1
Atatürk İlke ve İnkilapları	1
Toplam	35

Bu kurumlarda, yaygın eğitim kaliteli bir şekilde yapılmakta, bunun yanında da beceri kazandırma ve hizmet içi eğitim kurslarına da rastlanmaktadır. Bu bakımdan yaygın eğitim iki kısımda ele alınmaktadır.

a- Meslek edindirme kursları

b- Beceri kazandırma kursları

Meslek edindirme kursları özel girişimcilerin kurdukları TUREM tarafından sürdürülmektedir.

Beceri kazandırma kursları,ise Türkiye Kalkınma Bankası bünyesindeki Turizm Bankası tarafından yürütölmektedir.

Turizm Bakanlığına Bağlı Turizm Eğitim Merkezleri

Ölkemizde 30 hafta süren beş yerleşim merkezinde faaliyet gösteren okullardaki eğitim kursları, 16 veya 18 haftası teorik ve uygulamalı olarak gezi, kalan kesimi ise iş başında uygulamalı olarak yapılmaktadır.

Turizm eğitim merkezlerine kursiyerler, sınavlar sonucu yatılı olarak alınmaktadır.

30 haftalık sürede 1050 saat ders yapılmakta, bunun 600 saatini mesleki ders oluşturmaktadır. 30 haftalık eğitim sonunda mezun olduklarında mesleklerinin esasını öğrenmiş olarak turizm sektörü tarafından aranılan elaman olmaktadırlar.

Özel Turizm ve Otelcilik Eğitim Merkezleri:

Özel teşebbüs tarafından işletilen bu merkezlerde ilkökul mezunu kişiler dahil kısa süreli kurslara alınmaktadır. Kısa dönem kurslar ise 4 ve 6 aylık dönemler halinde sürdürölmektedir. Buralarda verimli eğitim yapılamamaktadır. Alt yapı olarak OTEM en iyi kurumlardan birisi olup, yabancı uyruklu uzmanlardan eğitici olarak faydalanılmaktadır.

Turizm Bakanlığına Bağlı Rehberlik Kursları:

Türkiye'de rehberlik eğitimi sadece Turizm Bakanlığının yetkisindedir ve Turizm Bakanlığın'ca rehberlik eğitiminin kurslar halinde ülkesel turist rehberliği, bölgesel turist rehberliği şeklinde düzenlendiği görölmektedir. Bu kurslara katılabilmek için 18 yaşını tamamlamış, lise mezunu olmak ve Türk vatandaşı olmak, iyi bir yabancı dil ya da dilleri iyi konuşmak.

a- Ülkesel Turist Rehberliği:

Ülke genelinde faaliyet gösterebilme yetkisi ve bilgisi ile donatılan rehber adaylarının 6 aylık bir kurs süresi vardır.

b- Bölgesel Turist Rehberliği:

Rehber adaylarına üç aylık teorik eğitim tatbik edilmekte ve ilgili bölgede çalışma izni verilmektedir.

3- Örgün Eğitimde Turizm Eğitimi:

Ülkemizde Turizm ve öğretimine gereken önem verilmemiştir. Çünkü her dereceli (ilk, orta, yüksek) okullarımızdaki müfredat programlarına baktığımızda, turizm bilincinin kazandırılması için gerekli ciddiyet ve tavır mevcut değildir. İlkokullarımızda bu husus sadece bir konu başlığı ile geçirilmekte, orta öğretimde ise bundan farksız bir tutum izlenmektedir. Akademik seviyede turizm eğitim ve öğretimi veren okullarımızda ise meslek derslerinin diğer dersler

yanında daha az yer tutması ve dolayısıyla teorik ve pratik bilgilerin kazandırılması gerçek manada söz konusu değildir.

Örgün eğitimin ilk basamağını Milli Eğitim Bakanlığına bağlı özel ve resmi Otelcilik ve Turizm Meslek liseleri oluşturmaktadır.

Örgün eğitimin ikinci basamağını ise Yükseköğretim kurumuna bağlı yüksekokullar oluşturur. Turizm Meslek Liseleri:

- a- Otelcilik ve Turizm Meslek liseleri
- b- Özel Otelcilik ve Meslek liseleri
- c- Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek liseleri
- d- Anadolu Ticaret liseleri olmak üzere dört grupta toplanır.

a- Otelcilik ve Turizm Meslek liseleri:

Türkiye’de beş yerleşim biriminde bulunurlar.(Kuşadası, Perşembe, Söke, Çayhan, Edremit) Üç yıl süreli eğitim yapmaktadırlar. Birinci sınıfta öğrencilere mesleki eğitim verilir. İkinci sınıfta bölümlere ayrılırlar ve staja giderler.

(tablo: 8)

b- Özel Otelcilik ve Meslek lisesi :

Türkiye’ de üç adet özel Otelcilik Turizm Meslek lisesi bulunmaktadır. Üç lisede İstanbulda faaliyet gösterir. Bunlardan biri dört yıllık Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek lisesi haline dönüştürülmüştür. Diğer ikisi üçer yıllık eğitim süresine sahiptir.

c- Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek lisesi:

Dört yıl eğitim sürelî olup, birinci yıl haftalık 27 saat yabancı dil dersi verilerek hazırlık sınıfı tamamlanmaktadır. Diğer üç yıllık süre ise Otelcilik Turizm ve Meslek liselerinde uygulanan programlarla benzerlik göstermektedir. Bu okulların alt yapı eksikliği yoktur. Ülkemizde 15 adet Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek lisesi mevcuttur. Bolu-Mengen'de açılmış olan Anadolu Aşçılık Meslek lisesi ilkokula dayalı olarak öğrenci almaktadır ve yedi yıllık eğitim süresine sahiptir. Bu okullara genellikle yatılı olarak, sınavla öğrenci alınmaktadır. Okulların ön büro, servis ve mutfak gibi bölümleri bulunmaktadır. Tablo 8:

d- Anadolu Ticaret liseleri :

Ülkemizde sekiz adet Anadolu Ticaret Lisesi bulunur. Bu okullarda öğrenciler ikinci sınıfta dört bölüme ayrılırlar. Bu bölümlerden biri turizm bölümüdür. Turizm bölümünde görülen derslerin ağırlığı, otel işletmeciliği ve konaklama muhasebesinden oluşmaktadır.

Turizm Otelcilik ve Meslek liselerinde toplam 2880 saat ders yapılmakta, bunun 1584 saati meslek derslerine ayrılmaktadır. Anadolu otelcilik Turizm Meslek Liselerinde ise alınan ders saati toplam 3760 saat olup, bunun 2088 saati meslek derslerine ayrılmaktadır. Bu aşamaya 1986 yılında çıkarılan 3308 sayılı kanun ile gelinmiştir. Tablo 9:

Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerinde Uygulanan Ders Programları

Otelcilik ve Turizm (OTML) ile Anadolu Otelcilik ve (AOTML) Lisesi

r	Eğitim Kur. Adı Adresi	Kuruluş Yılı	Her yıl Alınan Öğrenci	Mevcut Öğrenci Sayısı	Öğretmen sayısı	Eğitim Süresi	Bir Eğt.Y Süresi (Hafta) Toplam Uygul	Uygulama Okulu	Kütüphane	Turizm İçerikli Kit.Say.	Staj Zorunluğu Ve Süresi (Ay)
	OTML Kütahya	1975	55	180	22	3	24 7	Yok	Yok	?	Var 6
	OTML Perşembe	1984	95	306	7	3	24 7	Yok	?	?	Var 6
	OTML Söke	1989	60	130	8	3	24 7	Yok	Var	50	Var 6
	OTML Çeşme	1990	32	32	?	3	24 7	Yok	?	?	Var 6
	OTML Edremit	1990	52	52	?	3	24 7	Yok	?	?	Var 6
	Özel Gürkin OTML K. burgaz	?	?	?	?	3	24 7	?	?	?	Var 6
	Özel Eresin OTML Topkapı	1989	86	86	16	3	24 7	Var	Var	16	Var 6
	Özel AOTML Osmanlı	1985	180	582	40	4	24 7	Yok	Var	300	Var 6
A	OTML Beşevler	1962	85	371	42	4	24 7	Var	Var	?	Var 6
	AOTML Bolu	1980	85	362	35	4	24 7	Var	Var	40	Var 6
	AOTML Etiler	1968	156	577	42	4	24 7	Var	Var	200	Var 6
	AOTML Tekirdağ	1980	116	377	30	4	24 7	Var	Var	20	Var 6
	AOTML Bursa	1980	107	383	36	4	24 7	Var	Var	?	Var 6
	AOTML Muğla	1980	63	243	27	4	24 7	Var	Var	?	Var 6
	AOTML Fethiye	1990	90	90	4	4	24 7	Var	Var	?	Var 6
	AOTML Antalya	1985	163	689	80	4	24 7	Var	Var	?	Var 6
	AOTML Alanya	1990	48	48	3	4	24 7	Yok	Yok	?	Var 6
	AOTML Içel	1980	50	170	29	4	24 7	Yok	Yok	?	Var 6
	AOTML Nevşehir	1988	53	212	7	4	24 7	Yok	Var	10	Var 6
	AOTML G. Antep	1989	33	65	9	4	24 7	Yok	Yok	?	Var 6
	AOTML Tokat	1989	67	134	8	4	24 7	Yok	Yok	?	Var 6
	AOTML Rize	1990	65	65	?	4	24 7	Yok	?	?	Var 6
	A. Aşık Mengen	1986	48	288	14	7	24 7	Yok	Var	20	Var 6

Tablo: 9

Sınıf	IX	X.Sınıf			XI Sınıf		
Dersler	Snf	Önbr	Ser	Mutf	Önbr	Serv	Mutf
Genel Dersler	13	14	14	14	7	7	7
Yabancı Dil	6	6	6	6	8	8	8
Toplam	19	20	20	20	15	15	15
Meslek Dersleri	21	8	8	8	13	13	13
Labaratuar	--	12	12	12	12	12	12
Meslek Desleri Top.	21	20	20	20	25	25	25
Genel Toplam	40	40	40	40	40	40	40

4- Yükseköğretimde Turizm Eğitimi:

Örgün eğitimin ikinci basamağını akademik turizm eğitimi oluşturmaktadır. Burada amaç, turizm sektörünün yönetici ihtiyacını karşılamaktır. Eğitimin konusu işletme ve iktisat ağırlıklıdır. İki meslek yüksekokulu hariç diğer okullarda branşlaşma söz konusu değildir. Akademik turizm eğitiminde, turizm eğitimi üç şekilde yapılmaktadır.

a- Meslek Yüksekokulu Turizm Programları:

Üniversiteler bünyesinde kurulan meslek yüksekokullarının bazılarının turizm konusuna eğildikleri ve turizm programları oluşturdıkları görülmektedir. Eğitim süreleri iki yıldır. Ülkemizde meslek yüksekokulları bünyesinde sayıları halen 21 olan turizm programları mevcuttur.

Marmara Üniversitesi ve Boğaziçi Üniversitesi'nde turizm programları:

b- Seyahat İşletmeciliği

c- Otel İşletmeciliği şeklinde yapılmaktadır.

Üniversiteler özerk olduklarından ders programları ve uygulamaları bakımından okullar arasında farklılıklar görülür. Bu okulların turizm eğitimi için gerekli olan alt ve üst yapı şartlarını taşımadıkları görülmektedir.

Meslek yüksekokulları turizm bölümlerinde yaklaşık 1400-1500 saat civarında ders verilmekte, bunun 400 ile 800 saat arasındaki kısmını meslek dersleri oluşturmaktadır.

d- Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulları:

Liseden sonra dört yıllık lisans düzeyinde eğitim verir. Ancak yabancı dil ağırlıklı eğitim yapan Mersin T.İ.O.Y.O da hazırlık sınıfı ile birlikte 5 yıllık öğretim süresi bulunmaktadır. Bu okullardan hiç biri turizm eğitimi için yeterli alt yapıya sahip değildir. Meslek dersleri, toplam dersler yanında daha az bir orana sahiptir. Tablo 10:

Yüksekokullar (dört Yıllık)	Mesl. Drs.0
Aydın Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Y.O	%36.7
Mersin Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Y.O	%35.6
Balıkesir Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Y.O	%27.9
Nevşehir Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Y.O	%24.1

Bu okulların yaptıkları eğitim ve öğretim faaliyeti yetersiz görülmektedir.

e. Yüksek Lisans Programları Kapsamında Yapılan
Turizm Eğitimi

Yüksek lisans programı iki aşamalıdır. İlk aşamayı "Master" ikinci aşamayı ise doktora programı oluşturmaktadır. Master derecesini almış öğrenci doktora programına doğrudan doğruya alınmaz ve doktora devam zorunluluğu yoktur. Turizm programları, Üniversiteler bünyesindeki Sosyal Bilimler Enstitüleri tarafından yürütülmektedir. Programların yürütülmesinde Üniversiteler arasında farklılıklar görülmektedir. Master programı iki yılda tamamlanmakta, doktora programı ise 4 yılda bitirilmektedir. Master ve doktora programları Üniversitelerin Sosyal Bilimler Enstitülerinde öğretim elemanı mevcudiyetinin yanı sıra, arz ve talep durumuna göre açılmaktadır. Ülkemizde Gazi, Erciyes, İstanbul, Hacettepe, Ege ve 9 Eylül Üniversitelerinde bu programlar yürütülmektedir.

D- Turizm Eğitimi

Turizm sektöründe hızla artan konaklama kapasitesine paralel olarak bu sektöre doğrudan (turistik işletmelerde çalışarak) veya dolaylı (ulaştırma güvenlik v.b.kuruluşlarında çalışarak) hizmet veren ya da turist ile doğrudan çok az temas edip, daha çok turistin bulunduğu ortamı olumlu ya da olumsuz etkileyerek katılan halkın eğitiminin de geliştirilmesi gerekmektedir.

Turizmin ekonomik kalkınma hareketinde yerini alabilmesi için, üç önemli unsurun eğitimine ihtiyaç bulunmaktadır. Birincisi turizm konusunda halkın eğitilmesidir. Bu konuda topyekün turizm eğitim seferberliğine ihtiyaç vardır. Bunun gerçekleşmesi için ilk, orta, lise ve dengi okullardaki programlara turizmle ilgili derslerin konulması gerekir. İkincisi; turizmde çalışan hizmet veren personelin eğitilmesidir. Personelin eğitiminde M.E. Bakanlığına bağlı örgün ve yaygın eğitim kurumlarından yararlanılması ve biranşla ilgili alanlarda öğrencilerin, çalışan personelin (otel, motel, tatil köyü kamping v.b.) eğitilmesi önemli bir unsurdur. Üçüncüsü ise, turizm alanında hizmet sunan yöneticilerin eğitilmesidir.

Turizmin ana unsuru insana, gerekli hizmetin yerinde ve zamanında sunulmasıdır. Çünkü turizm sektörü insana hizmeti amaç edinen bir sektördür.

İnsan ihtiyaçları sınırsızdır.Sınırlı turizm arz kaynakları ile bu talebi karşılamak günümüz koşullarında turizm maliyetlerinin artmasına etken olmaktadır.Turizme hizmet veren insanın eğitiminin sürekli ve devamlı olması ön plana alınmalıdır.

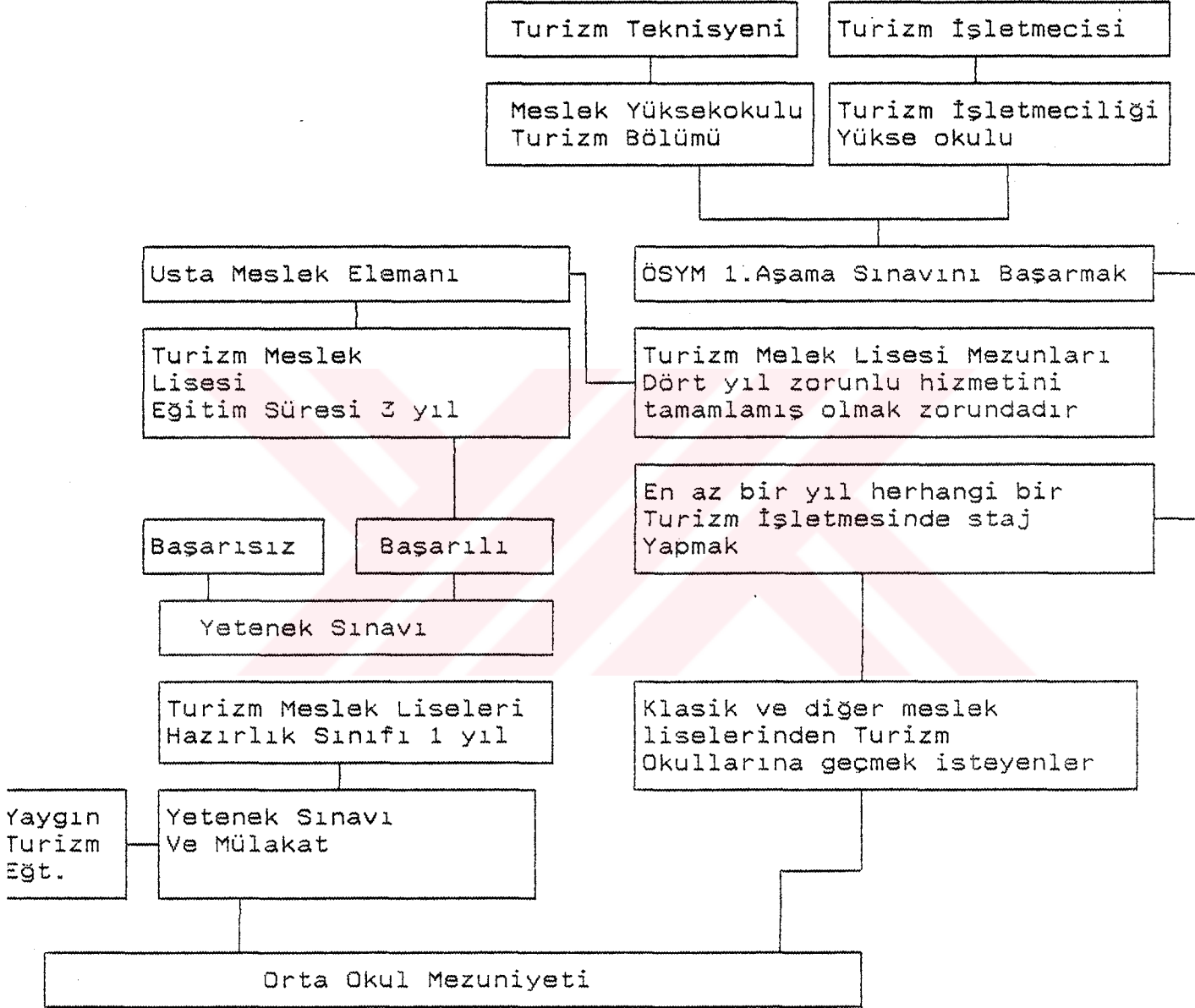
Turizm eğitiminde ideal hedef, iş hayatının kantitatif ve kalitatif ihtiyaçlara cevap verebilecek bir şekilde yönlendirilmiş bir eğitim pakedini oluşturabilmektir.Cünkü turizm sektöründe istihdam gerek miktar gerekse kalite bakımından bir hiyerarşı oluşturur.Böyle olunca da hiyerarşinin her kademesinde uyum sağlayan bir eğitim paketinin, başka bir ifadeyle bir eğitim piramidinin gerçekleşmesi şarttır. (1)

Türkiye, yapısı hızla değişen ve gelişen bir ülkedir.Bu değişme ve gelişme o derece hızlı olmaktadır ki, bir çok olayı ve karşılaşılacak sorunları da beraberinde getirmiştir. Turizm eğitimi ile ilgili sorunları şöyle sıralayabiliriz:

- Turizm eğitim politikası ve planlaması,
- Turizm endüstrisi ile turizm eğitim kurumları arasında işbirliği,
- Turizm eğitiminde entegrasyon ve koordinasyonu,
- Eğitilmiş turizm personelinin yasal koruma altına alınması,

TÜRKİYE'DE TURİZM EĞİTİMİ

Tablo 11:

Turizmin belli başlı sorunları olmaktadır.

Türkiyede turizm eğitimi konusunda, eğitimin her kademesinde en önemli sorunlardan birisi turizm sektöründe karşılaşılan bir çok sorunun da yaratıcı nedeni; turizm endüstrisi ile turizm eğitim kurumları arasında hukuki çerçevede etkin bir işbirliğinin ve organik bağın kurulmamış olmasıdır.

Yasal dayanağı olmayan, karşılık iyi niyete, kişisel çabaya dayanan yetersiz bir işbirliği ise, iş alemi ve eğitim kurumlarının yasalarda ifade edilen ve aynı ortak hedefe dönük fonksiyonlarının gerçekleşmesine, mevcut fiziksel ve insan gücü kaynaklarından rasyonel bir şekilde yararlanılmasına engel olmaktadır.

Turizm sektöründen istenilen verimliliğin sağlanabilmesi için, turizm ile uğraşanlar ile turizm eğitim kurumları arasında kurulu bir işbirliğinin kurulması gerekir.

M. E. Bakanlığı ve Yüksek Öğretim Kurumları, Turizm Bakanlığı ile özel işletmelerin, turizm vakıflarının birlikte yürütebilecekleri bir turizm eğitim projesine ihtiyaç bulunmaktadır. Bu sağlandığı takdirde, turizm sektörünün ihtiyacı olan eğitilmiş personel ve yöneticiler yetişeceğinden, insana hizmet veren sektörde büyük bir eksiklik giderilmiş olacaktır.

III.BÖLÜM

-- TURİZMİN COĞRAFYA ÖĞRETİMİNDEKİ YERİ --

Coğrafyanın bütün alanları rekreasyon ve turizm ile alakalıdır. Rekreasyon faaliyetlerine ve turizme uygun çevre elemanları (akarsu, göl, deniz, iklim, hayvan) fiziki coğrafyanın inceleme alanı içindedir. Coğrafya bir mekan içinde meydana gelen ve mekanla çok sıkı ilişkileri olan turizm olayını ele alır. Turizmin mekana yayılım özelliklerini, mekan üzerindeki etkilerini, ortaya çıkan turistik bölgelerin tesbit edilerek gruplandırılmasını, arazinin kullanım kapasitesinin belirlenmesini, ve korunmasını, bununla alakalı tedbirlerin geliştirilmesini içine alır.

Coğrafya eğitiminde dikkat edilmesi gerekli hususların başında doğal ve beşeri çekiciliklerin turizm faaliyetlerine yönelik olarak iyi tanıtılması gelir.Çünkü bu doğal ve beşeri olan çekici unsurlar turizmin temelidir.

Doğal olarak turistin ihtiyaç ve zevkleri çok değişiktir. Yani turistin talepleri değişime konu olabilir.

Genel olarak turizm olayını yaratan çekicilikler.

a- Doğal Kaynaklar (yer şekilleri, flora, fauna, iklim)

- b- Beşeri Kaynaklar (şehirler, fabrikalar, barajlar vs.)
c- Toplumsal İçerikli Kaynaklar. (dil, din, müzik, mutfak vs.) olarak gruplandırılırken, bu gruplandırmanın hatalı ve güç olabileceğini unutmamak icap eder.

Çünkü bu turistik çekicilikler hem doğal hem de insanın müdahalesiyle çekici hale getirilmiş olabilmektedir. Örneğin su sporu için yamaçların düzeltilmesi gibi.

A- Turizmin Doğal Çevre Elemanları ile İlişkisi

1-İklim :

İklim en önemli turizm ögesidir. Ilık, kurak, güneşli bir iklim turizm zenginliğini potansiyel hale getirir. Avrupa'nın önemli turizm hareketleri kuzey ve orta kesimlerinden güneye, Akdeniz Havzasına doğru bir seyir izlemektedir. Kuzey Amerikada kar kuşağı denilen kusaktan, güneş kuşağı denilen güneye doğru bir hareket söz konusudur.

Su, iklim faktörü içinde önemli bir çekicilik sergiler. Günümüzde suya dayalı rekreasyon faaliyetlerinde bir artış gözlenmektedir. Bu faaliyetler arasında balık tutma, yüzme, kano yapma, kürek çekme, su kayağı yapma gibi unsurlar mevcuttur.

Ülkemizdeki doğal çevre elemanlarının oluşturduğu turizm potansiyeli bakımından incelendiğinde müsbet bir durumla karşılaşılır.

Orta kuşakta kıtaların batı tarafında görülen Akdeniz iklim kuşağında yer alan ülkemizde fiziki coğrafya şartları yöresel ve hatta bölgesel ölçüde iklim şartlarında değişimlere neden olmaktadır. Nitekim güney Marmara, Ege bölümleri ile Akdeniz Kıyı kuşağında tipik Akdeniz iklim şartları hüküm sürerken yaz kuraklığı ve nisbeten kış soğuklarının egemen olduğu iç ve Güneydoğu Anadolu'da step, yüksek bir topraktyaya sahip Doğu Anadolu'da yaz aylarının nisbeten serin ve kışların çok soğuk geçtiği karasal Karadeniz Bölgesinde de yılın bütün mevsimlerinin yağışlı geçtiği yazları serin ve kışları ılık veya pek soğuk geçmeyen okyanusal özellikli iklim şartları hüküm sürmektedir. Bu iklim şartları dikkate alındığında Akdeniz bölgesinin bilhassa güneşlenme ve dolayısı ile denize girme veya deniz turizmi açısından en avantajlı durumda olduğu görülür.

Nitekim yıllık güneşlenme süresi Batı Akdenizde 3000, Ege bölgesinde 2750, Trakyanın Karadeniz sahilllerinde 2500 saatin üzerinde Orta ve Batı Karadenizde 2250 ve Doğu Karadenizde 2000 saatin altındadır. Akdeniz bölgesinde açık gökyüzü şartları Nisan ve Mayıs aylarında başlamakta ve Ekim sonuna kadar sürmektedir. Mayıs ile Ekim arasındaki 6 aylık sürede denize girmek için uygun şartlar mevcuttur. Diğer yandan özellikle Akdeniz kıyı kuşağında kış döneminde kar yağışı ve don olayı çok nadir olup, Ocak ayı ortalamsı 10 C civarında seyretmektedir. Deniz suyu sıcaklığı da dikkate

alındığında yıllık ortalama deniz suyu sıcaklığı Akdeniz kıyılarında 20 C derecenin üzerinde Ege kıyılarında 17 C - 20 C derece, Karadeniz kıyılarında ise 14 C-16 C derecedir. Kışın Akdeniz kıyılarında deniz suyu sıcaklığı 16 C derecenin altına düşmekte ve Ağutosta 25 C derecenin üzerine çıkmaktadır. Karadeniz kıyılarında ise deniz suyu sıcaklığı yaz aylarında Ağutosta 20 C derecenin üzerine yükselmektedir. Kışın ise Ocak ayında 8 C dereceye kadar düşmektedir. Karadeniz bölgesine bakıldığında sadece yılın iki ayı denize girmeye uygundur. Ancak bu aylarda da bölgenin yağış alması denize girilecek günlerin sayısını azaltmaktadır.

Yaz döneminde yerleşmeye açılan ve bilhassa dinlenme ile sportif faaliyetler yönünden büyük önemi haiz yaylalar da gelmektedir. Günümüzde yeteri kadar önem kazanmamakla beraber önümüzdeki yıllarda bilhassa iç turizmi teşvik edecek olan yaylalar, özellikle Akdeniz bölgesindeki Toroslarda büyük poyansiyel arz atmaktadır. Yazın bunaltıcı sıcaklardan kurtulmaya çalışan Akdeniz kıyı kesimi sakinleri için Toros dağlarının yüksek yaylaları, yaz turizminin odak noktasını oluşturmaktadır. Toroslardaki Çamlı yayla, Güzel su, Tekir, Bürücek, Amanos dağlarında Soğukoluk, Dazkıran, Melet, Hınzır, Mitisi, Kozlar ve Kılavas gibi yaylalar yaz sığağında bunalan Akdeniz halkının birer rekreasyon alanıdır. Bu yaylalarda Çamlıyayla ve Tekirin yaz aylarındaki nüfusu 100 bini bulmaktadır. Henüz yeterince gelişme göstermeyen Karadeniz

yaylalarından bazıları(Perşembe, Sultanmürat, Kumbet, Bolu dağındaki yaylalar gibi) ilerki yıllarda yaylacılık turizmine aday olma niteliğindedir.

Kış döneminde fazla kar yağışı olan yüksek sahalarımız, kış sporlarının yapılması ve ayrıca son derece güzel manzara- lar sunması bakımından kış turizmi için önemli potansiyel sahalarıdır. Bursa Uludağ, Sarıkamış, Erzurum Palandöken, Bolu dağları, Antalya Beydağları, İzmir Bozdağlar, Manisa Spil dağı kış turizmine açık olan sahalarımız arasındadır.

2- Türkiye'nin Vejetasyonu

Orta kuşakta yer alan ülkemiz 12 binden fazla bitki türü barındırmaktadır ve yüzlerce bitki topluluğu, (vejetasyon) ihtiva etmektedir. Ülkemiz bitki çeşitliliği bakımından ekvatorial bölgelerden sonra zengin bir durumdadır. Bunun yanında ülkemiz, kendi ortamına özgü bitkilerin dışında bir taraftan Avrupa Sibirya'ya diğer taraftan Subtropikal ve hat- ta bazı tropikal İran Turan ve çölümsü flora bölgelerine ait bitkileri de bünyesinde barındırmaktadır.

Kuzey Anadolu dağlarının yüksek kesimlerinde Alpler ile Kuzey Avrupa Sibirya'ya ait iğne yapraklı ormanlar, Alpin çayırlar aynı dağ sınsilesinin 100 metreye kadar yükselen yamaçları boyunca yaprağını döken geniş yapraklı, nemli, ılıman orman toplulukları, güneydeki Toros dağları boyunca 100 m kadar olan sahalar dahilinde kurakcıl, sert, meşin

yapraklı ağaç ve çalı; yüksek kesimlerde iğne yapraklı ormanlar bulunurken iç Anadolu'nun orta bölümleri ile Güneydoğu Anadolu'nun Anadolu düzlüklerinde yaz başlarından itibaren sararan ot toplulukları (stepler) Kuzey Doğu Anadolu platolarında uzunboylu çayırlar ve bu sahaların yüksek kesimlerinde meşe ormanları geniş saha kaplamaktadır. Ayrıca yine ülkemizde dünyanın diğer bölge veya yörelerinde görülmeyen endemik bitkiler ile arızalı dağlık alanlarımızda günümüz iklim şartlarının eseri olmayan ve kuanterlerin sıcak ve soğuk dönemlerinde yetişmiş olan bitki türleri ve bunlara ait topluluklar (relik) da yer almaktadır.

Ülkemizin bitki örtüsü yönünden zengin olmasının sebebi Karadeniz bölgesinde okyanusal, Akdeniz Bölgesinde subtropikal, iç ve Güneydoğu Anadolu'da step ve nihayet Doğu Anadolu'da karasal iklim şartlarının hüküm sürmesidir. Ayrıca yüksek ve özellikle dağ kuşakları boyunca yükselti ve bakı şartlarının gerek yatay ve gerekse dikey mesafe dahilinde sık sık değişerek çok farklı ortamlar meydana getirmesidir. Başka bir ifade ile son derece arızalı olan dağlık alanlarda, gerek yatay ve gerekse dikey yönde farklı iklim ve dolayısı ile farklı ortam şartlarının ortaya çıkması ve bu ortam şartlarında çok sayıda bitki tür ve topluluklarının barınması ülkemizdeki bitki tür ve topluluklarının zenginleşmesine neden olmuştur.

Ülkemizde bulunan bitki örtüsünün diğer bir özelliği de 4.zamanda meydana gelen iklim değişmelerine bağlı olan bitki örtüsünün dağılışıda önemli ölçüde kaymalar ve yer değiştirmeler meydana gelmiş olmasıdır. Sürekli olarak değişmiş olan iklim şartlarına bağlı olarak özellikle Toroslar gibi arızalı topoğrafya gösteren farklı ortamların ortaya çıkması, daha önceki dönemlerde yetişmiş olan bitki topluluklarının barınmasına neden olmuştur. Bu nedenle Ülkemizdeki bitkilerin yaklaşık üçte biri günümüz iklim şartlarının eseri olmayan relik (kalıntı) bitkilere aittir.

Bir o kadarını da dünyanın hiç bir yerinde görülmeyen endemik olarak vasıflandırılan bitkiler teşkil etmektedir. Öte yandan son 3000 yıldan beri Anadolu topraklarında yaşamış olan çeşitli insan topluluklarının, bilhassa yarı kurak bölgelerimizdeki doğal bitki örtüsünü tahrip etmeleri ile ortaya çıkmış olan insan eseri olan stepler (antropojen step) de yer almaktadır. Bütün bu şartlar dikkate alındığında, ülkemizin bitki örtüsü yönünden zengin bir ülke olduğu ve mevcut bitki örtüsünün günümüz iklim şartlarına göre tamamen yerleşmediği de ortaya çıkmaktadır.

Ülkemiz, bitki türleri ve bitkilerin bir araya gelerek oluşturdukları topluluklar açısından oldukça zengindir. Endemik bitkilere örnek olarak Köyceğiz Gölü çevresinde Sığala ve günlük ağacı Toros dağlarında Ananas ve Davras Dağındaki Karstik çukurlar içersinde görülen kasnak meşesi,

B İ B L İ Y O G Y A F Y A

Akdağ, (M.), 1971, Türkiye' nin İktisadi ve İctimai Tarihi,
C.1, İstanbul

Akoğlu , (T.), 1978, "Türkiye Turizminin Dünya
Turizmindeki Yeri ve Başlıca Problemleri." İktisadi
Coğrafya ve Turizm Enstitüsü Konferansları, İstanbul
Ünv. İktisat Fakültesi Yay.No 416, İstanbul

Arık, (R.O), 1952, Türk Müzeciliği- İstanbul

Arseven, (C.E), 1975, Sanat Ansiklopedisi- İstanbul

Atalay, (İ.), 1982, Toprak Coğrafyası, Ege Üniversitesi
Sosyal Bilimler Yay. No.8- İzmir

Atalay, (İ.), 1989, Türkiye Coğrafyası. Yeniçağ Basın Yayın
Ticaret Limited Şirketi-Ankara

Atalay, (İ.), 1990, Genel Fiziki Coğrafya. Yeniçağ Bası Yayın
ve Ticaret Limited Şirketi-Ankara

Aygen,(T.),1984, Türkiye Mağaraları. Türkiye Tüning ve
Otomobil Kurumu Yayınları - İstanbul

Bayburtluoğlu, (C.), 1982, Arkeoloji . Kültür ve Turizm
Bakanlığı Yayını- Ankara

Bayer, (M.Z), 1972, "Tabiatı Koruma ve Milli Parklar Turizm
İlişkileri" İktisadi Coğrafya ve Turizm Enstitüsü
Konferansları İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi
Yayın No.320 - İstanbul

Binbaşlıoğlu, (C.), 1974, Eğitim Metodu ve Uygulama.Yargıçoğlu
Matbaası- Ankara

Bittel, (S.), 1963, "Türk Turizminin Gelişmesi" Türk Turizmi

ile ilgili yabancı uzman raporları.Turizm ve Tanıtma
Bakanlığı Yayını- Ankara

Çoruh, (S.), 1970, Turizm Ekonomisi. Güven Matbaası -Ankara

Darkot, (B.), Tuncel (M.), 1981 Marmara Bölgesi

coğrafyası.İstanbul Üniversitesi.Yayın No.2510,Coğraf-
ya Enstütisi Yayın No.188 -İstanbul

Denizer (D.), 1992, Turizm Pazarlaması. Ankara Yıldız Matbaa-
cılık Sanayii Kazım Karabekir Caddesi 95/95 İskitler
Ankara

Doğanay, (H.), 1987, Türkiye Turizm Coğrafyası Atatürk Üni-
versitesi Fen Edebiyat Fakültesi No.92, Coğrafya Bölüm
No.21 - Erzurum

Emiroğlu, (M.), 1975, "İhlara Vadisi Turizm Coğrafyası açı-
sından bir inceleme" D.T.C.F. Coğrafya Araştırmaları
Dergisi, sayı 7- Ankara

Eralp, (Z.), 1983, Genel Turizm A.Ü.S.B.F. ve Basın Yayın
Yüksekokulu Basımevi - Ankara

Erinç, (S.), 1953, Doğu Anadolu Coğrafyası. İstanbul Üniver-
sitesi Yayın No 572, Coğrafya Enstitüsü yayın on 15 -
İstanbul

Evliyaoğlu, (S.), 1989, Genel Turizm Bilgileri- Ankara

Evliyaoğlu, (S.), 1988, Türkiye Turizm Coğrafyası- Ankara

Güngördü, (E.), 1991,(Doğal ve Tarihi Coğrafya açısından)
Türkiyenin Turizm Coğrafyası - Ankara

İzbirak, (R.), 1972, Türkiye 1. MEB. Kültür Yayınları -
İstanbul

- Köksal, (A.), 1972, " Doğu Anadolu'nun Turizm Coğrafyasına Dair" DTCF. Yayını no 264 - Ankara
- Köksal, (A.), 1982, Türkiye' nin Genel ve Turizm Coğrafyası. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayını- Ankara
- Oğuzkan, (A.F.), 1989, Ortadereceli okullarda öğretim. 2. Baskı- Ankara
- Olalı, (H.), 1990, Turizm politikası ve Planlaması. Yön Ajans İstanbul
- Olalı, (H.), Timur, (A.), 1988, Turizm Ekonomisi Ofis Ticaret Matbaacılık Şirketi - İzmir
- Özyürek, (L.), 1983, Öğretim İlke ve Yöntemleri. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayın No 124 - Ankara
- Şahin, (C.), 1984, Aladağ Çayı Havzasında Çevre Koşulları ve Bunlarla İlgili Bozulmamış Doğal Dengenin Yeniden Kurulmasına İlişkin Sorunlar ve Çözüm Yolları. TÜBİTAK. Çevre Araştırmaları Kurumu - Ankara
- Tanoğlu, (A.), 1954, "İskan Coğrafyası" Türkiyat Mecmuası Cilt 2 - İstanbul
- Toskay, (T.), 1970, "Turizm Olatı ve Tarihsel Gelişimi" İktisat Dergisi, Cilt 2 - sayı 71 - İstanbul
- Toskay, (T.), 1989, "Turizm, Turizm Olayına Genel Yaklaşım" Der yayınları - İstanbul

DERGİLER

Turizm Dergisi, 1989 T.C Erciyes Üniversitesi, Nevşehir

Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu

Turizm El Kitabı, Türkiye Kalkınma Bankası - Ankara

Tursab, Türkiye Seyahat Acentaları Birliği Turizm Dergisi
sayı 3 - İstanbul

Turizm' de Seçme Makaleler, 5, 1990 Turizm Geliştirme ve
Eğitim Vakfı Yayını no.11 - Ankara

